

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ «ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ» В КОНТЕКСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Ілліна О.В.,
канд. пед. н., в.о. доц.,
Житомирський державний університет

На сучасному етапі модернізації освіти в Україні відповідно до вимог Болонського процесу на перший план висуваються проблеми переосмислення змісту, форм навчання, формування нової філософії освіти. Світова цивілізація у третьому тисячолітті ставить перед освітніми закладами важливі і відповідальні завдання. У червні 1999 року в ході представницької наради 29 міністрів освіти європейських країн було підписано декларацію щодо утворення Європейського простору вищої освіти. Болонська декларація має на меті започаткування десятирічного процесу скоординованих реформ і змін в європейській вищій освіті [1].

Все більшу підтримку знаходять ідеї Болонського процесу в Україні. Про це свідчать наукові доробки В. Кременя, А. Сбруєвої, Л. Пуховської та інших [2; 3; 4].

Унікальну можливість для реформування навчальних програм, що сприятиме підвищенню якості вищої освіти фахівців, престижу Української вищої освіти в європейському та світовому освітньому й науковому просторі, дає запровадження кредитно-модульної системи [2]. Нами здійснена спроба розробки у контексті вимог кредитно-модульної системи курсу «Психофізіологія людини».

Методичне забезпечення дисципліни «Психофізіологія людини» підготовлено для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю «Медична психологія». Програма вивчення дисципліни «Психофізіологія людини» передбачає вивчення сутності функціональних станів організму під впливом зовнішнього середовища, а також при внутрішніх змінах в організмі; набуття практичних навичок оцінювання психофізіологічного стану організму. Вивчення дисципліни базується на знаннях еволюційної анатомії, фізіології нервової системи і вищої нервової діяльності.

Навчальний матеріал подається так, щоб забезпечити цілісність і розуміння процесів, які покладено в основу нервової діяльності та функціонування фізіологічних систем за різних станів організму.

Мета дисципліни полягає в оволодінні сучасними і перспективними напрямками психофізіологічних розробок і досліджень із питань психофізіологічної діагностики, професійного психофізіологічного відбору, психофізіологічного супроводження навчальної і виробничої діяльності, форм і методів психофізіологічного забезпечення діяльності.

Вивчивши курс «Психофізіологія людини», студенти повинні знати психофізіологічне забезпечення діяльності, фундаментальні положення і прикладні аспекти психофізіології праці, основи взаємодії та координації регуляторних механізмів і систем, психофізіологічні основи діяльності аналізаторів, сучасне визначення психофізіологічних процесів і станів, заходи професійного психофізіологічного відбору, основи психічного і фізичного здоров'я, зміст психогігієни і психопрофілактики. Студенти також повинні вміти проводити професійний аналіз діяльності спеціалістів, оцінити функціональний стан психофізіологічних систем і цілого організму відповідно до специфіки професійної діяльності, зробити висновок про рівень фізичної і розумової працездатності, використовувати психофізіологічні методи для ранньої діагностики преморбідних станів і психосоматичних розладів, формувати комплекс психодіагностичних процедур з метою оцінки особистісних якостей, психічних станів і процесів.

У процесі вивчення курсу «Психофізіологія людини» студенти ознайомлюються з перспективами розвитку психофізіології та використання її досягнень в удосконаленні психологічного і психофізіологічного забезпечення діяльності спеціалістів, основами психофізіології здоров'я особистості.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу - це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць, що, в свою чергу, є запорукою запровадження Європейських стандартів освіти. Кредитно-модульна система організації навчального процесу дозволяє адаптувати ідеї ECTS до системи вищої освіти України і забезпечує

студентам можливість навчатися за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована за вимогами замовників та побажаннями студента. Це, в свою чергу, сприяє саморозвитку майбутнього фахівця, його підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві.

Кредит - це одиниця виміру навчального навантаження, відведеного на вивчення дисципліни, а модуль - це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу. Один модуль дорівнює одному кредиту і дорівнює 36 годинам аудиторної та самостійної роботи. Якщо кількість годин відведена на модуль становить 0,5, 1,5 або 2,5 кредити тощо, то кількість модулів визначається із заокругленням у сторону меншого. Відповідно до навчального плану кількість годин на навчальну дисципліну „Психофізіологія людини” становить 108 годин, тож нами було виділено три модулі: «Психофізіологічні властивості людини», «Стан функціонального напруження. Прикладні аспекти психофізіології людини», «Психофізіологічні зміни в організмі людини».

Для кожного модуля було визначено кількість аудиторних (лекційних і практичних) годин та кількість годин самостійної роботи. Розподіл годин можна представити у вигляді таблиці:

*Таблиця 1.
Тематичний план вивчення дисципліни
«Психофізіологія людини»*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Практичні	Сам ост.
Розділ I. Психофізіологічні властивості людини					
1.	1. Психофізіологія людини як галузь знань	4	2		2
2.	2. Психофізіологічні властивості людини	4	2		2
3.	3. Психофізіологічна характеристика функціональних станів організму.	10	4	2	4
4.	4. Психофізіологічна характеристика здібностей.	5	2	1	2
5.	5. Психофізіологічні основи свідомості і спілкування.	6	2	1	3
6.	6. Психофізіологічні аспекти реактивності та резистентності організму.	7	2	2	3

Підсумкова модульна контрольна робота					
I модуль		36	14	6	16
Розділ II. Стан функціонального напруження. Прикладні аспекти психофізіології людини					
7.	1. Психофізіологічна характеристика станів функціонального напруження.	10	4	2	4
8.	2. Психофізіологічна характеристика трудової діяльності	6	2	1	3
9.	3. Психофізіологічна характеристика стану гіпокінезії	6	2	1	3
10.	4. Психофізіологічний відбір.	7	2	2	3
11.	5. Психофізіологічна підготовка і реабілітація	7	2	2	3
Підсумкова модульна контрольна робота					
II модуль		36	12	8	16
Розділ III. Психофізіологічні зміни в організмі людини.					
12.	1. Психофізіологічна характеристика сну.	4	2		2
13.	2. Вікова психофізіологія.	9	4	2	3
14.	3. Психофізіологія стану стресу.	6	2	1	3
15.	4. Психофізіологія адаптації і біоритми.	6	2	1	3
16.	5. Психофізіологічні особливості жіночого організму.	4	2		2
17.	6. Психофізіологія емоційних станів.	7	2	2	3
Підсумкова модульна контрольна робота					
III модуль		36	14	6	16
ВСЬОГО		108	40	20	48

Кожне завдання, виконане студентом, оцінюється за стобальною шкалою. 91-100 балів відповідає оцінці „5” за національною шкалою і рівню А за шкалою ECTS; 75-90 балів відповідно - „4” - BC, 61-74 бали - „3” - DE, 26-60 балів - „2” - FX, 0-25 балів - „2” без права перескладання (для екзаменів та заліків) - F. Оцінка за модуль обраховувалася як середнє арифметичне всіх оцінок, отриманих студентом.

Після завершення вивчення кожного модуля студенти виконують підсумкову модульну роботу. Підсумкова модульна робота є обов'язковою для тих студентів, які за результатами практичних занять в середньому отримали менше, ніж 61 бал. Усі інші мають право складати підсумкову модульну роботу. При цьому, якщо за модульну роботу оцінка була вищою за середню, то вона і заноситься до відомості. Для підсумкової модульної роботи використовуються чотири типи завдань:

- тестові - орієнтовані на виявлення знань основних понять модуля;
- теоретичні - спрямовані на виявлення теоретичних знань студентів;
- практичні - спрямовані на виявлення умінь та навичок студентів;

- творчі - спрямовані на виявлення умінь студентів використовувати набуті знання.

Для підсумкової модульної роботи першого модуля можна рекомендувати такі завдання:

Тестові завдання. Оберіть правильну відповідь:

1.Психофізіологія вивчає:

- 1) психічний зміст людини;
- 2) взаємодію організму із зовнішнім середовищем;
- 3) закономірності поведінки людини;
- 4) стани організму, які супроводжують психічні процеси.

2.Психофізіологія розглядає психічні процеси:

- 1) як сукупність внутрішніх відчуттів;
- 2) як "скриньку", до якої надходить інформація, і до там змінюється і виходить у вигляді поведінкової реакції;
- 3) як розуміння всіх складних процесів і механізмів, що визначають поведінку людини;
- 4) як механізми, які визначають поведінку людини.

3.Значення типів ВНД для психофізіології полягає:

- 1) в оцінюванні швидкості виникнення, протікання і зникнення нервових процесів;
- 2) у визначенні і прогнозуванні функціонального стану організму при різній діяльності і впливу на нього різних збуджуючих факторів середовища;
- 3) у визначенні характеристики індивідуальних особливостей людини протягом усього життя;
- 4) в оцінюванні здатності витримувати тривалі і концентровані збудження.

4.В основі розвитку здібностей лежить:

- 1) сукупність умов, за яких природжені фізичні, фізіологічні, психологічні, морфологічні та інші компоненти людини можуть виявлятися;
- 2) особливості вищої нервової діяльності;
- 3) умови виховання;
- 4) генетично зумовлені задатки.

5. Психофізіологічним змістом емоційних станів є:

- 1) сприйняття зовнішнього середовища через фізіологічні реакції;

- 2)хвилювання, які підкреслюють значення певних дій або ставлення до подій;
- 3)почуття, які супроводжують страх, радість, агресію, надію, сумніви, гордість та ін.;
- 4)стан організму, який відображає суб'єктивне ставлення людини до того, що відбувається.

Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на одне із запропонованих завдань:

1. Властивості нервової системи як основні параметри психофізіологічної організації індивідуальності.
2. Сукупність чинників, які необхідні для повного проявлення здібностей.

Творчі та практичні завдання

1. Обґрунтуйте значення визначення типів ВНД для психофізіології.
2. Доведіть значення здібностей для психофізіологічного прогнозу.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх студентів. Студент має право отримати залік автоматично, якщо оцінка за кожен із модулів перевищувала 61 бал. Складання заліку є обов'язковим для тих студентів, які отримали „незадовільно” хоча б за один із модулів.

Упровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу при викладанні курсу „Психофізіологія людини” сприяло підвищенню якості навчання, посилення його мотивації шляхом стимулювання активної систематичної роботи студентів протягом усього семестру та створення умов для прояву кожної особистості. Використання стобальної шкали дало можливість підвищити об'єктивність оцінки підсумків навчальної діяльності студентів.

Список використаної літератури:

1. Спільна декларація міністрів освіти Європи. Болонья, 19 червня 1999року // Болонський процес: Документи / Укладачі: З.І. Тимошенко, А.М. Греков, Ю.А. Гапон, Ю.І. Палеха. - К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. - 169 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив М.Ф.Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубіянко, І.І. Бабин. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. - 384 с.
3. Пуховська Л.П. Педагогічна освіта в контексті Болонського процесу : історія і проблеми сучасного реформування // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 4. Творча особистість

учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. О.Г. Мороз, Н.В.Гузій та інші. - Вип. 3 (13). - К.: НПУ, 2005. - 290 с.

Сбруєва А. Болонський процес: пошуки шляхів підвищення конкурентно спроможності європейської вищої школи // Шлях освіти. - 2002. - №1. - С.18-21.